ב [א]ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין שהדמים הניתנין על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי יורדין בהן ומתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון: ג [ב]למטה ברצפה באותו הקרן מקום היה שם אמה על אמה וטבלא של שיש וטבעת היתה קבועה בה שבו יורדין לשית ומנקין אותו [ב][ג]וכבש היה לדרומו של מזבח ל"ב על רחב ט"ז ורבובה היתה לו במערבו ששם היו נותנין פסולי חטאת העוף: ד [ד]אחד אבני הכבש ואחד אבני המזבח מבקעת בית כרם וחופרין למטה מבתולה ומביאין משם אבנים שלמות שלא הונף עליהן ברזל שהברזל פוסל בנגיעה ופגימה [א]לכל דבר [ה]נפגמה אחת מהן היא פסולה וכולן כשרות ומלבנים אותן פעמיים בשנה אחד בפסח ואחד בחג והיכל פעם אחת בפסח רבי אומר כל ע"ש מלבנים אותן במפה מפני הדמים לא היו סדין אותן בכפים של ברזל שמא יגע ויפסול שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם אינו בדין שיניף המקצר על המאריך: ה [ו]וטבעות היו לצפונו של מזבח ו' סדרים של ד' ד' וי"א ד' של ו' ו' שעליהן שוחטים את הקדשים בית המטבחים היה לצפונו של המזבח ועליו ח' עמודים ננסין ורביעים של ארז על גביהן ואנקליות של ברזל היו קבועין בהן וג' סדרים היה לכל אחד ואחד שבהם תולים ומפשיטים על שולחנות של שיש שבין העמודים: ו [ה][ז]הכיור היה בין האולם ולמזבח ומשוך כלפי הדרום [ח]בין האולם ולמזבח כ"ב אמה [ט]וי"ב מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושלחה אמה אמה אמה ורובד ג' אמה אמה ורובד ג' והעליונה אמה אמה ורובד ד' רבי יהודה אומר העליונה אמה אמה ורובד ה': ז [ו][י]פתחו של אולם גובהו [ז][כ](כ' אמה ורחבו מ' אמה) [ח]וה' מלתראות של מילא היו על גביו התחתונה עודפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה ושלמעלה ממנו עודפת עליה אמה מזה ואמה מזה נמצאת העליונה ל' אמה ונדבך של אבנים היה בין כל אחד ואחד: ח [ל]וכלונסות של [מ]אבן היו קבועין מכתלו של היכל לכתלו של אולם כדי שלא יבעט ושרשרות של זהב היו קבועין בתקרות האולם שבהן פרחי כהונה עולים ורואין את [נ]העטרות שנאמר [א]והעטרות [תהיה] לחלם ולטוביה [ולידעיה] ולחן בן צפניה לזכרון בהיכל ה' וגפן של [ט]זהב היתה עומדת על פתחו של היכל ומודלה על גבי כלונסות כל מי שהוא מתנדב עלה או גרגיר או אשכול מביא ותולה בה א"ר אליעזר ברבי צדוק מעשה היה ונמנו עליה שלש מאות כהנים לפנותה:

הדרן עלך המזבח

ומביא אבנים מפולמות וכו' וזהו סובב ומביא מלבן כ"ח על כ"ח וגובהו ג' אמה ומביא אבנים וכו' וזהו מקום המערכה ומביא מלבן אמה על אמה וגובהו אמה וזהו מקום הקרנות וכן לכל קרן ואע"פ שהדברים הללו מרלאים לורתו בנפש ואין צורך לציירו בתוספים עם כל זה אני מציירו כמו שייעדתי להוסיף ביאור: וזה הוא צורת המזבח (ח): ועתה אשוב לדקדק במדותיו כבר אמרו שכל האמות הנזכרות במשנה היא אמה בינונית והיא בת ו' טפחים וכבר זכרנו בפי"א ממנחות שאמות מזבח הזהב וקרן המזבח והסובב והיסוד היא באמה בת ה' טפחים ושאר אמות המזבח באמה בת ו' טפחים כך נראה מקבלה ורואיה לזה מיתוקמא כשאמר ואלה מדות המזבח באמות [ג]שיהא למזבח שתי מדות באמות יכול יהא כולם באמה אחת בת ה' טפחים ת"ל באמות אמה אמה וטופח שתהא ימילה על חברתה טפח כאילו אמר שקצתו מודדין באמה קטנה וקצתו מודדין באמה וטופח. והעולה בידינו מן הש"ס בהאי אמר עיון אריך שגובה היסוד חמשה טפחים וכן כניסתו וגובה הסובב שלשים טפחים וכניסתו ה' ועל כניסת הסובב בלבד הוא שאמרנו שהסובב באמה בת ה' טפחים וגובה מקום המערכה י"ח טפחים וגובה כל קרן ה' טפחים אבל ריבוע הקרן הרי הוא ששה על ששה לפיכך יהא כל גובהו נ"ח טפחים מתליתו כ"ט ויהא חוט של סיקרא בו' טפחים נשארות מן הסובב וזה [ט]לאמה אמה ממנו שכן אמרה המשנה בעולת העוף שדינה שתעשה למעלה כמו שנתבאר בו' מזבחים: ואמרו עלה לכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית ומולק את ראשה כו' ואם עשאן למטה מרגליו אפי' אמה אחת כשרה לפי שכבר נתבאר שהעומד על כניסת הסובב יהיה בין רגליו ובין חוט של סיקרא שמפסיק אלי גובה של מזבח אמה אחת והואיל והענין במדות כמו שאמרנו הרי הוא מבואר כי מה שאמר נמלא שלשים על שלשים הרי שלשים וו' טפחים על שלשים וו' טפחים לפי שלא כנס אלא ה' טפחים כמו שבארנו וכן אמר נמלא כ"ח על כ"ח הייטו כ"ח וד' טפחים על כ"ח וד' טפחים אלא שהוא לא מנה הטפחים לפי שהם פחות מאמה וכיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה וזה המאמר קיים וכבר הפלגנו בבאור מדות המזבח כפי מה שעלה בידינו מדברי המשנה והתלמוד ותוספתא והנה אנו מתחילין לגמור המאמר בו: ב אחר שבארנו שהיסוד סובב בד' רוחות כמו שהקדמנו אומרו ותתכו אותו מב' לדדין עד שיהא סיבוב היסוד למזבח בצורה זו (ט) ומן הצורה הזאת יתבאר לך מה שזכר כאן ויתבאר לך שקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד וכבר נתבאר בה' מזבחים שהשירי דמים כולם יש מהם שנשפכין על יסוד מערבי ויש מהם שנשפכים על יסוד דרומי לפיכך נתן הב' נקבים בקרן מערבית דרומית [י]מן היסוד כמו שבארנו בצורה זו ודע שהסובב נקרא סובב לפי שהוא סובב המזבח בד' רוחות גמורות שהפך היסוד: ג כבר זכרנו פעמים ששיתין נקראים הנקבים שנגרר מהם ייטות נסכים והם מתקבלים ג"כ במקום אחד תחת הארץ יקרא שית וכבש הוא המעלה שעולים עליו למזבח לפי שאין בו מעלות שנאמר לא תעלה במעלות על מזבחי אבל יורד ומתמעט ועולין בו כדרך שעולין בהר וצורתו דומה לצורה שקורין בעלי הנדסא ובלשון ערבי אלמנסור בשוה והיה ערך שיפועו ל"ב אמ' ואורך משיכת שטחו מארך ל' אמה ורחבו ט"ז אמה כמו שזכרנו וזו היא צורתו (י) וכשתרלה לציירו בשכלך לגמרי תסבב אותו בעזרה לדרום המזבח ויהיה המרחק שמחזיק העזרה מצפון לדרום ל' אמה וממזרח למערב ט"ז אמה ואם תמשוך חוט מקצתו הסמוך לקרקע עד ראשו שאצל קרנות המזבח יהיה ל"ב ואני הרביתי לדבר עליו יותר מן הראוי אמרו בתלמוד ב' כבשים קטנים יוצאין מן הכבש שבהן פונים ליסוד ולסובב מובדלין מן המזבח כמלא נימא: ומ"ש ורבובה היתה למערבו. רלה לומר מערב הכבש היתה בכבש עצמו גומא שמשליכין בה פסולי חטאות העוף אמר בתוספתא דזבחים חלון היתה שם במערבה של כבש אמה על אמה ורטובה היתה נקראת ששם זורקין פסולי חטאת [ב][העוף] עד שתעובר צורתם ויולא לבית השריפה: ד לפי שזכר שהיו מנגבים אותו במפה אמר שהטעם שמחממתו אסור להחליקו בכלי החליקה והיא לדידה של ברזל שמחליקין בה הבנאין הכותלין ונקראת כפים מירלא שמא יגע הברזל באבני המזבח ואח"כ הגיד הרחקת השם יתברך לו ההרחקה הזאת הגדולה ואמר שהברזל וכו': ה כבר בארנו במסכת תמיד שאלו הטבעות הן שעשה יוחנן כ"ג קבועות בקרקע לאסור בהם רגלי הבהמה בשעת שחיטה ואונקליות המזלגות ושלחנות של שיש היו שם והם ח' וידוע מתוך [מה] שהקדמנו בסדר זה שכל קרבנות הציבור קדשי קדשים שחיטתן בצפון ולפיכך קבועות הטבעות בצפון וכן בית המטבחים: ו אלו הי"ב מעלות כבר ציירנו אותם ודברנו עליהם במקומותם: אח"כ אמר שכותל האולם היה בנוי כסדר הזה והוא שאמה אחת מגובה הכותל לארכו היה חלק ושוה כשאר הכתלים אח"כ בנין בולט מהכותל כגון כצורה גבהו ג' אמות אח"כ מרחיק אמה ג"כ ויולא בנין והוא הנקרא רובד וכן כל בניינו אמה ורובד שלש וכאילו הוא אומר אמה כותל ורובד שלש מרחיק אמה בכותל ורובד שלש עד שהיו אלו בולטין כצורות לצורה העליונה והיתה בו ד' אמות וכן היה סובב ההיכל כמו שיתבאר בפרק זה לפיכך היתה צורת הכותל כן (יא): ז מלתרא. הקורה המפותחת שבה חופרין צורות ודמיונות והיא שקורין לה הבנאים בלשון ערבי מקרנ"ץ ואומר במערב מקרבין וכבר זכרנו זה בעירובין וחכמים קורין אותה מלתרא והקבוץ בלשון המשנה מלתראות: ומילא הוא שם למין הקורות שבהן היה הפיתוח הזה או שם לבנין ההוא הנקרא מקרבין ואמר עוד שהמערכה של אבנים היתה בין כל מלתרא ומלתרא ואע"פ שכל אחת עודפת [י]באורך כמו שאלייר עכשיו היתה ג"כ כל אחת יולאת על האחרת ולא היו כולם בשטח אחד עד שהם מגיעות בפתח האולם כמין דבר בולט כמו שהוא מפורסם בבניינים הגדולים וזו היא הצורה (יב): ח כדי שלא יבעט. פירוש כדי שלא יטה הכותל באמלע לרוב גובהו. ולפיכך עשו משענות נמשכין מן כותל האולם עד כותל ההיכל שישען כל אחד משתיהן על חבירו: ועשו צורת גפן של זהב על פתחו של היכל להתברך כגפן לפי שכנסת ישראל נמשלה לגפן כמו שהוא מפורסם בכתוב וכל מתנדב זהב להיכל ר"ל להוליא הזהב בעלמו בתפארת ההיכל לפי שהיה כולו מצופה זהב עושה מאותו השיעור שמתנדב דמות עלה או גרגיר או אשכול ותולין אותו שמה ומה שאומר שלש מאות כהנים הוא דרך גוזמא אבל ר"ל בזה היו מתקבלים עליה רבים [י]וכבר עלה בכן מה שהיה צריך לכהנים רבים לטלטלה וזו היא שדברו בה לשון הבאי מכלל השלשה דברים כמו שבארנו בפ' שני [י]ממדות: הדרן עלך המזבח

מסורת הש"ס

א) זבחים סג., ב) [ענין זה בזבחים נט.], ג) [עירובין דף ב.], ד) [ארבעים ורחבו עשרים], ה) עירובין ג., ו) נ"ל ארז. יעב"ץ, ז) [כתמו תוס' גיטין ז. ד"ה עטרות וסי' בשם הגאונים פי' כעין כיפות מוזהבות ששושן מלטנות], ח) תמיד כט. [חולין ג:], ט) נ"ל לאמר, י) נ"ל כארץ.

שיטה מקובצת

א] ופגימה בכל דבר כן גירסת הערוך בערך פגם: ב] גובהו ארבעים ורחבו עשרים עירובין דף ב ע"א: ג] באמות אמה אמה וטפח אמור (ב"ג) [בבא מציעא] מתוספתא דכלים שיהא: ד] דרומית אמה מן: ה] חטאת העוף עד: ו] על תיבה וכבר ועל תיבת לטלטלה נרשם עליהם קו להורות כי לפ"ד ראוי למחקו: ז] שני מתמיד תיבת ממדות נמחק:

תורה אור השלם

א) וְהָעֲטָרֹת תִּהְיֶה לְחֵלֶם וּלְטוֹבִיָּה וְלִידַעְיָה וּלְחֵן בֶּן צְפַנְיָה לְזִכָּרוֹן בְּהֵיכַל יְיָ: [זכריה ו, יד]

פי' הרא"ש

פסול טומאה ורפב"ל אמר פסול העוף וחטאת העוף היתה נעשית בקרן מערבית דרומית ולכך היתה רטיבה באותו הקרן: ד מבקעת בית הכרם. שם מקום שנא' [ירמיה ו] ועל בית הכרם שאו משאת ומשלחין שם אבנים מלקום: וחופרין. בקרדומות עד: מן הבתולה. קרקע בתולה דידוע שלא היה בה ברזל: שהברזל פוסל בנגיעה. דכתיב [דברים כז] לא תניף עליהם ברזל משמע מגיע' בעלמא: ובפגימה בכל דבר. אף בלא ברזל דאבנים שלימות כתיב ופגימת המזבח כמה [כדי] שתחגור בה צפורן ודוקא באבנים אבל בגוף המזבח איכא מ"ד טפח ואיכא מ"ד כזית [חולין דף יח.]: היא פסולה כו'. ומסלקים אותה ומניחים אחרת במקומה ולא נפסל המזבח בכך ודריש לה במכילתין [סוף פ' יתרו] לא תבנה אתהן גזית אין גזית אלא גזוזות שהניף עליהם ברזל ר' נתן אומר הרי שבנה בו כ' אבנים גזוזות שהניף עליהם ברזל שומע אני יהא המזבח פסול [מטו] ת"ל לא תבנה [אתהן] גזית הן פסולות ושאר כל המזבח כשר: מלבנים אותו פעמים בשנה. שסדין אותו בסיד וא"ת והא קא מוסיף אבנין וכתיב [ד"ה א כח] הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ואין לומר דבדבר מועט כזה לא מיקרי מוסיף אבנין דהא אמרינן בפ' כיסוי הדם [דף פג:] דקדשים פטורין מכיסוי דהיכי ליעבד למיתב עפר מ' קא מוסיף אבנין אלמא אפי' מיעוט שייך ביה תוספת מנין וי"ל שהמזבח יכול לנטות גדול עד ששים כדאמרינן בפ' קדשי קדשים [דף סב.] והאיל דפ' כיסוי הדם ה"ק על כרחך קדשים לא מצי כיסוי דאם הוסיפו על המזבח ועשאו של ס' אמה א"א להוסיף עליו א"נ היו מקלפין מן הסיד הישן: ורבי סבר דבכל ע"ש היו מלבנין אותו. ולא בסיד אלא במפה מגיסין אותו: ולא היו סדין אותו בכפים. (של סיד) אמרן נת"ק: כף ברזל. הוא כלי אומנות שטחין בו את הכותל אלא בכף של עץ היו סדין אותו: ה וטבעות היו לצפונו של מזבח. דהוה קדשים שחיטתן בצפון ולא היתה הטבעת עגולה אלא כמין חצי טבעת וראשו אחד מחובר ברצפה ועולה ויורד במקום חסרה ונותן צואר הבהמה בטבעת וחוזר ראש הטבעת בקרקע: ו' סדרים. זה אצל זה ממערב למזרח ובכל סדר ד' ד' מצפון לדרום טבעת א' לכל משמר ומשמר לכ"ד משמרות: וי"א ד' סדרים. ובכל סדר ו' טבעות: שעליהן שוחטים את הקדשים. מלם על יקן: בית המטבחים. מקום שחיטה והפשט ונתוח ורחיצת קרביים ובני מעיים: ועליהן ח' עמודי ננסים. משנה זו פרשתי בתמיד פרק אמר להם הממונה [ל"ג]: ו הכיור היה בין האולם ולמזבח משוך כלפי דרום. [illegible] ואין טעמא דלהו"ג דס"ל לר' יהודה דבין האולם ולמזבח כ"ג אמות דהא בפ"ק דיומא [שם] (דפוק) [דפיק] לאוקמיה מתניתין דמדות כר' יהודה ולאו בין האולם ולמזבח כ"ג אמות היכי אמיא שותיה הא תנן לקמן [פ"ה מ"א] דכל העזרה היתה אורך קפ"ז וקחשיב בין האולם ולמזבח כ"ב אמה וקשה לי לפי זה דאמאי קאמר אמה אמה ה"ל למימר שתי אמות ויש גורסי' רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה אמה אמה ורובד ג' אמה אמה ורובד ג' העליונה אמה אמה ורובד ד' וס"פ לכל אמה ואמה שמגביה הקרקע עושה רובד ג' אמה למעל' הראשונה היה גובה חצי אמה ולמעלה השניה רובד ג' אמות הרי לב' מעלות ג' אמו' בשטח הקרקע לד' מעלות ו' מעלות לח' מעלות י"ד מעלות עוד שתי מעלות ג' אמות ואלו הרי י"ו אמות ואלו ולב' מעלות אחרונות ד' אמות ואלו כי היה הרובד ד' הרי כ"ג אמות שבין האולם ולמזבח ולא ה"ל למימר העליונה אמה אמה אלא העליונה אמה ורובד אלא אגב סיפא דאמרינן תני': ז וחמש אמלתראות של מילא. עץ שגדלים עליה עפלים וגם הוא נקרא ארז דכמה מיני ארזים הן

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ב מהל' בית הבחירה הלכה יא:
ה ב מיי' שם הלכה יג:
ו ג מיי' שם הלכה יג:
ז ד מיי' שם פ"א הל"ד:
ח ה מיי' שם הל' טו:
ט ו מיי' שם פ"ה הל"ד:
י ז מיי' שם פ"ו הל' ו:
יא ח מיי' שם פ"ב הל"ט:
יב ט מיי' שם פ"ד הל' ט:
יג י מיי' שם פ"ד הלכה ח:

חשק שלמה על פי' הרא"ש א) נ"ל כלה. ב) בזבחים שם נג. כגי' מגלים.

הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - לרו מוורדה הווית תמיד מידות תרומד בבבלי עמוד מח . 71 הודפס ע"י אוצר החכמה

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones